

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax,
vel purè indifferens, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

disponit, aliàs daretur processus in infinitum. Auxilium verò efficax est secunda forma ordinis supernaturalis, ac proinde non debet primò complere potentiam, & elevare ad illum ordinem; sed potius debet eum præsupponere completam & elevatam per aliam formam priorem, scilicet per auxilium sufficiens, eamque solum ad actus perfectos movere, & applicare.

DISPUTATIO V.

De Efficacia Voluntatis Dei.

C Elebris est hæc disputatio, ex illa enim pendet resolutio plurium difficultatum & controversiarum, quæ inter Thomistas & Recentiores his temporibus agitantur. Unde hæc materia accuratè pertractanda est, & veluti ad pondus Sanctuarii ponderanda: id est ad normam Scripturæ, doctrinæ SS. Patrum, & rationum theologiarum, diligenter examinanda.

ARTICULUS I.

An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax, vel purè indifferentis, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

§. I.

Quibusdam Præmissis referuntur sententiæ, & vera eliguntur.

1. **N**otandum primò Effectus qui à Deo procedunt, triplicis esse generis. Quidam enim à solo Deo procedunt, sine ullo consortio & cooperatione causæ creatæ, ut creare Angelum, glorificare animam, dare primam vocationem &c. Alii causantur à Deo cum consortio causæ creatæ, sed naturalis & necessariæ, ut illuminatio, calefactio &c. Alii denique ab illo produciuntur cum cooperatione causæ creatæ liberæ: ut actus charitatis & contritionis iustitiæ vel temperantiæ. De actibus primi & secundi generis, nulla est difficultas vel controversia inter Theologos: evidens enim est dari in Deo decretum ex se efficax, antecedenter influens, & naturâ suâ causans tales effectus. Unde tota difficultas & disputatio devolvitur ad actus tertij generis, quos Deus efficit cum consortio, & cooperatione causæ liberæ, cuius libertati & indifferentiæ officere ac repugnare videtur efficacia antecedens decreti absoluti & determinati.

2. **N**otandum secundò. Duobus modis decretum divinum posse dici indifferentis. Primò quia nullum actum determinatè respicit, nullamque discernit actionem in specie, sed indifferenter se habet ad quæcumque operationem, & expectat determinationem à voluntate creatâ, quantum ad speciem actûs. Secundò decretum potest vocari indifferentis, quia licet determinet & applicet voluntatem ad aliquem actum in specie & in individuo determinatum, eam tamen determinat per modum liberi, & relinquendo in ea indifferentiam positivam & actualem, seu potentiam ad actum oppositum. Et in hoc secundo sensu, non negant Thomistæ, Deum circa nostros actus liberos habere decreta indifferentia, sed tantum in primo, de quo solum procedit præsens difficultas & controversia.

A Notandum tertio: Aliud esse voluntatem Dei esse efficacem, & aliud illam esse efficacem. Nam efficiens præcisè dicitur ab effectu qui de facto sequitur; & ita sufficit ad hoc quòd sit efficiens, quod concomitanti concursu, vel etiam ex associatione alterius causæ, ipsâ voluntate concomitantem concurrentem, effectus sequatur; ut autem sit de se efficax, requiritur quòd ex directione & fine præconcepto, ita moveat ad effectum, quòd determinatè moveat ad talem effectum in specie, & in individuo, non verò in indeterminatè & indifferenter se habeat, quòd ex illa æquè bene possit sequi, vel non sequi effectus. Et in hoc magna contingit æquivocatio, & hallucinatio apud aliquos Recentiores, qui confundunt efficaciam divinæ voluntatis & gratiæ, cum ejus efficientiâ; & ex hoc quòd gratia non influat in actus liberos nostræ voluntatis, nisi cooperante libero arbitrio, inferunt illam non esse efficacem ex se, sed solum ex consensu & cooperatione liberi arbitrii His præmissis

C Circa propositam difficultatem duæ sunt celebres sententiæ, quarum prima negat in Deo decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, & asserit purè indifferentia, ita Molina in pluribus suis concordia locis, præsertim *quest. 14. art. 3. disp. 26. §. Neuter.* Suarez *prolog. 2. de Gratia cap. 8. Lessius lib. de Gratia effectibus cap. 4.* & alii Recentiores communiter, affirmantes Deum of ferre voluntati creatæ concursum indifferenter & generalem ad unum actum, & ad oppositum, quatenus est de se ad utrumque paratus; & à voluntate creatâ determinari speciem actûs ad quem Deus concurrat.

D Ad dunt quòd, ratione hujus decreti generalis & indifferentis, divina omnipotentia ita remanet conjuncta & connexa voluntati creatæ, ut hæc cooperante, illa necessariò cooperetur, & veluti simul trahatur ad operandum. Quòd ut magis explicent, constituunt exemplum in habitibus: nam hoc ipso quòd potentia voluntatis producit actum supernaturalem dilectionis, influendo in illum: eò ipso simul influat habitus supernaturalis charitatis. Simili modo (inquunt) cogitandum est, divinam potentiam, veluti habitum quemdam omnibus rebus intemè insidentem & connexum, simul in omni operatione cooperari, & determinari ad speciem actûs ab ipsa voluntate creatâ, quamvis illam determinet quantum ad individuum. Tale autem decretum generale, quidam volunt esse conditionatum, eò quòd nihil per illud Deus absolute decernat, sed dependenter à conditione quadam, scilicet si voluntas se determinaverit; quâ postâ purificatur, & transit in absolutum, fitque absolute efficax in actu secundo, & producit concursum ad extra. Ex quo inferunt, non opus esse alio decreto, quo Dei concursus absolute præparetur. Sicut, inquit, cum quis donat aliquid sub certa conditione, postâ illâ conditione, donatio fit absoluta, & efficax in actu secundo, producitque suum effectum vi suâ, neque opus est illum sub forma actûs absoluti repetere. Alii tamen existimant, decretum illud indifferentis, non esse conditionatum, sed absolutum & generale, concurrerit scilicet ad omnem actum ad quem voluntas creatâ voluerit se determinare, illudque non sufficere ut effectus determinatè fiat, sed præter illud requiri aliud absolutum, quòd ipsi

concomitantia vocant, ut hic & nunc Deus con-

trahat ad actum quem deiecit, seu elegit voluntas, seu ad quem praevia est per scientiam medium, se determinatur.

Secunda sententia, quae est communis in Scholasticis Thomistarum, & cui omnes gratiae efficacis defensores patrocinantur, decreta illa indifferentera rejicit, ut Deo injuriola, & rationem priorem causae, primique liberi in eo subvertentia; agnoscitque in illo decreta ab intrinseco efficacia, quibus in nostris actibus attingit non solum libertatem, sed etiam modum libertatis, cuiuslibetque in nobis (ut loquitur Augustinus) libertatem, sicut in omni, & invictissimam voluntatem.

Hec conclusio, quae est fundamentum eorum, quae docent Thomistae in Tractatu de Auxiliis, circa efficaciam & causalitatem divinae gratiae, multipliciter solet demonstrari; praecipua tamen argumenta ad tria, vel quatuor capita revocari possunt, sive potius in tres vel quatuor classes distribui. Aliqua enim sumuntur ex Scriptura, alia ex autoritate SS. Patrum, praecipue D. Augustini & S. Thomae, qui in hac materia sunt praecipui; alia ex orationibus Ecclesiae, & promissionibus Dei; alia denique ex inconvenientibus & absurdis quae sequuntur ex adversa sententia.

§. II.

Efficacia divinorum decretorum variis Scripturae testimoniis demonstratur.

Plura ex Scriptura sacra deduci possunt argumenta, ad divinorum decretorum efficaciam demonstrandam, & ad excludendam decretorum indifferentiam, & Molinistica, consensum seu determinationem voluntatis creatae supponentia vel expectantia. In primis enim Scriptura saepe docet, voluntatem Dei ita esse efficacem & infallibilem, ut ei resisti non possit (salem in sensu composito, & potentia consequenti) id est, ut cum illa non possit componi & conjungi actualis resistantia, seu dissensus: At hoc non potest verificari, si Deus circa nostros actus liberos non habeat decretum ex se efficax, hoc est ex vi sua infallibiliter inferens & causans liberum nostrae voluntatis consensum; sed hoc non potest differens, & expectans determinationem liberi arbitrii, ac conjunctum cum morali tantum motione & excitatione: Ergo decretum ex se efficax necessarium admittendum est. Minor videtur manifesta, nam omnis concursus indifferens, omnisque motio moralis, quae non efficit, sed expectat consensum & determinationem liberi arbitrii, talis est ut ei resisti possit, etiam in sensu composito, & potentia consequenti, & cum ea conjungi actualis resistantia & dissensus, omne enim obiectum propositum voluntati, praeter Deum clarè visum, non sufficit eam determinare, sed ei potest voluntas resistere, etiam in sensu composito, quia potest aliorum diverteretium illud non habeat bonitatem ad quantum totam capaciatem voluntatis, ut egregie docet & probat S. Thomas l. p. qu. 107. art. 4.

incorp. his verbis: Non potest sufficienter movere aliquid mobile, nisi virtus activa moventis excedat vel saltem adaequet virtutem passivam mobilis: virtus autem passiva voluntatis se extendit ad bonum in universali, est enim ejus obiectum bonum universale, sicut & intellectus obiectum est ens universale: quodlibet autem bonum creatum, est quoddam particulare bonum; unde ipse solus implet voluntatem, & sufficienter eam movet ut obiectum.

Major autem desumitur ex variis Scripturae locis, quibus significatur divinae voluntati, absolute & consequenti, non posse resisti. Dicitur enim Esther 13. Non est qui possit tua resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. Et iterum ibidem: Dominus omnium tu es, nec est qui resistat Majestati tuae. ad Roman. 9. Voluntati ejus quis resistit? Itaque 14. Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extensa, & quis advertet illam? Et cap. 6. Consilium meum statuit, & omnis voluntas mea fiet. Cui consonat illud Augustini de Corrupt. & Gratia cap. 14. Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Et in Enchir. cap. 97. addit: Nisi hoc credamus, periclitatur ipsum nostrae Fidei confessionis initium, quia nos in Deum Patrem omnipotentem credere profitemur.

Ratio etiam suffragatur. Nam si voluntas creata posset resistere divinae, vel talis resistantia esset cum influxu Dei, vel sine ejus influxu? Non primum, nam si esset cum influxu Dei, jam esset cum voluntate Dei, quia influxus ille liberè oriretur ex Deo: Ergo à voluntate ejus: Ergo non esset contra voluntatem ejus, nec resistens ei. Neque secundum, si enim talis resistantia esset sine influxu Dei, & ipso non operante, vel cooperante, aliquid reale creatum esset possibile, quod esset independens in esse à Deo, & ab illo non causatum, nec participatum: quod est horribilis impietas, & ingens absurditas.

Secundo: In Scriptura Deus dicitur trahere cor hominis, Cant. 2. Trahe me post te, curremus. Et Joannis 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum. Item Scriptura saepe asserit, Deum vertere, convertere, & immutare cor hominum. 1. Reg. 10. Immutavit ei Deus cor aliud. Esth. 14. Transfer cor illius in odium hostis nostri. Prov. 26. Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud. Denique in sacris paginis, Deus per suam gratiam dicitur aperire cor hominis; 2. Machab. 1. Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua. Et Actorum 16, dicitur de Lydia purpuraria quod Paulus aperuit ei cor: intenderet his quae dicebantur à Paulo. Sed illa tractio, immutatio, vel apertio cordis, vix potest explicari, si decretum Dei circa nostros actus liberos, non sit ex se & ab intrinseco efficax, nec faciat, sed expectet, vel supponat consensum & determinationem liberi arbitrii creati: Ergo divina decreta sunt ex se & ab intrinseco efficacia. Major constat. Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. In primis enim illud quod ab alio determinatur, ab illo veluti trahitur, non verò illud trahit: Ergo si divinum decretum sit purè indifferens, & à libero arbitrio determinetur, quantum ad speciem actus, ut docent Adversarii, ab illo trahitur. Quae in sententia Adversariorum, dicendum est, quod Deus non potest convertere hominem, nisi ipse homo pro sua libertate concurrente, seu determi-

nando Dei concursus, traxerit Deum ad coo-
perandum secum, & non è converso: Nemo potest
venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.
Unde Augustinus libro 1. contra duas Epist. Pe-
lag. cap. 19. Quis trahitur, si jam volebat? & tamen
nemo nisi velut trahitur: Ergo miris modis, ut velit, ab
illo trahitur, qui novit intus in ipsis hominum cordibus
operari. Similiter si divinum decretum non effi-
ciat intus in corde hominis consensum, & deter-
minationem liberi arbitrii, sed illam ab humana
voluntate supponat, vel expectet, quomodo po-
test verificari, quod Deus immuet voluntatem
& cor hominis, illudque transferat, vertat, con-
vertat, & inclinet quocumque voluerit? faciaturque
homines ex nolentibus volentes, & ex repugnan-
tibus consentientes, ut loquitur Augustinus Epist.
107. Non enim potest dici (ut infra ostendemus)
talem mutationem & conversionem cordis, fieri
solum per gratiam moraliter excitantem, cum illa
intus in corde hominis non operetur, nec deter-
minet infallibiliter humanam voluntatem ad
consensum, sed tantum eam alliciat & invitet, eo
ferè modo, quo puer ostensione pomi invitatur
ad currendum. Denique cum apertio cordis si-
gnificet consensum & determinationem liberi
arbitrii, si Deus per suum decretum, & per gra-
tiam ab illo derivatam, eam non efficiat, sed ab
humana voluntate expectet, non potest dici aper-
tione cor hominis per suam gratiam, sed potius
talem apertionem à libero arbitrio expectare,
vel supponere.

9. Tertiò ad probandam divinatorum decretorum
efficaciam, solent adduci Scripturæ testimonia,
in quibus Deus dicitur facere ut faciamus, & in
preceptis ejus ambulemus, ac judicia ejus custodiamus,
Ezechielis 36. Quæ verba ponderans Augusti-
nus de Gratia & lib. arbit. cap. 16. Ille (inquit)
facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas volun-
tati nostræ, qui dixit faciam ut in justificationibus meis
ambuleris. Item Isaiæ 26. dicitur Domine omnia
opera nostra operatus es nobis Et Apostolus ad Phi-
lipp. 2. hortatur fideles, ut in timore & tremore
salutem operentur: Deus est enim qui operatur in no-
bis velle & perficere pro bona voluntate: id est per
gratiam quam ex pura misericordia, & gratuita
voluntate concedit, & quam nobis in penam
præcedentium delictorum justissimè denegare
potest. Hoc autem salutaris timoris fundamen-
tum, in Adversariorum sententia penitus evertit-
tur, cum juxta illam, divinum decretum non o-
peretur in nobis volitionem & consensum, sed
illum supponat vel expectet ab humana volun-
tate, & ab illa determinetur quantum ad spe-
ciem actus. Unde Ecclesia Lugdunensis in libro
de Defensione veritatis Scripturæ: Etiam si gene-
raliter & indifferenter, omnes homines Deus vult sal-
vos fieri, in aliorum tamen cordibus, benignitate mi-
sericordie suæ, ipse operatur eandem voluntatem suam,
ut & ipsi salvari velint, & salventur: qualibus &
Apostolus dicit: Cum timore & tremore vestram sa-
lutem operamini: Deus est enim qui operatur in nobis
velle & perficere pro bona voluntate. In aliorum au-
tem cordibus, severitate justis & occultis judicii sui, non
operatur hanc salutarem voluntatem, sed dimittit
eos in suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, justam
volitionem damnentur.

10. Quæ omnia confirmari possunt ex illa fre-
quenti Scripturæ comparatione, quæ dicit nos
& voluntates nostras se habere ad Deum, sicut
lutum ad figulum, qui utitur masâ terræ ut vult:
non quod tollat à nobis virtutem & libertatem

operandi, sed quia dat illam, & motu suo illam
velat, sicut figulus massam. Et ita libera volun-
tas debet formari, & præveriri à Deo in sua
efficacia, sicut lutum à figulo: Jerem. 18. Ecce sicut
lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Domi-
nus. Et sicut instrumentum ab artifice: quæ etiam
comparatione inter dum Scriptura utitur ad ex-
plicandam voluntatis creatæ subordinationem,
& dependentiam à Deo, in sua efficacia & coo-
peratione; & ut significetur, quod voluntas no-
stra incipit à Deo moveri, formari, applicari,
& determinari ad bonum, sicut instrumentum
ab artifice. Dicitur enim Isaiæ 10. Nunquid glo-
riabitur securus contra eum qui secit in ea, aut ex-
altrabitur serra contra eum à quo trahitur? Quali-
dicat Spiritus Sanctus, quod sicut securis & ser-
ra non debent gloriari ex eo quod scindant ar-
tificiosè, quia non possunt ita scindere, nisi
priùs moveantur, applicentur, & determinen-
tur ab artifice. Ita similiter homo non debet
gloriari ex eo quod rectè operetur, quia volun-
tas nostra non potest bonum velle & operari nisi
moveatur, determinetur, & applicetur à Deo,
Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque no-
biscum operatur, ut operemur, inquit Concilium
Araucanicum, contra errorem Semipelagianor-
um definiens Videndus est D. Thomas 3. con-
tra Gentes cap. 147. ubi inquit: Sub Deo qui est
primum intelligens & volens, ordinantur omnes intel-
lectus & voluntates, sicut instrumenta sub principali
agente: oportet igitur quod eorum operationes effi-
ciam non habeant respectu ultima perfectionis, quæ est
à deo beatus, nisi per virtutem divinam: in-
get igitur rationalis natura divino auxilio ad conse-
quendum ultimum finem. Et cap. 148. Auxilium di-
vinum sic intelligitur homini adhiberi ad bene age-
ndum, quod in nobis nostra opera operatur, sicut causa
prima operatur operationes causarum secundarum, &
agens principale operatur actionem instrumenti: unde
dicitur Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es
in nobis Domine. Causa autem prima causa operationem
causæ secundæ, secundum modum ipsius: Ergo
D & Deus causat in nobis nostra opera secundum modum
nostrum, qui est ut voluntate, & non coactè agamus.
Denique ad demonstrandam divini decreti ef-
ficaciam, insignis est locus Apostoli ad Roman.
& ubi loquens de viris sanctis & spiritualibus sic
ait: Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Quem
locum expendens Augustinus de Corrept. &
Gratia cap. 2. Intelligant (inquit) si Filii Dei sunt,
Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum
egerint illi à quo aguntur gratia, agant: aguntur enim
ut agant, non ut ipsi nihil agant. Quæ ultima verba
maximè ponderanda sunt. In primis enim illud
verbum, aguntur, significat veram & realem ef-
ficientiam, & non solum motionem moralem &
metaphoricam, quæ non nisi improprie & me-
taphoricè potest dici actio, seu efficientia. Se-
cundò, quando dicitur, quod aguntur ut agant, per
hoc designatur, gratiam Spiritus Sancti non ita
moveri voluntates hominum, ut illæ se habeant
merè passive, recipiendo solum motum illum
Spiritus Sancti, & illi non cooperando, ut dice-
bat impius Lutherus; Sed illas moveri à Spiritu
Sancto, ad hoc ut seipsas moveant ac determi-
nent, tanquam secundum movens & secundum
liberum; ac proinde motionem divinam gratiam
non impedire, sed potius efficere motum & de-
terminationem liberi arbitrii.

Dices cum Adversariis: Spiritum Dei facere
ut faciamus, & agere nos ut agamus & velimus, per

hoc à Deo causatur, nec ab illo supponitur, vel A expectatur, unde Epist. 107. ad Vitalem dicit, quod bonam voluntatem cuiusque non invenit in corde, sed facit.

19. Dices, Augustinum his locis solum velle, operari Deum motum hunc, & inclinationem, seu determinationem voluntatis nostræ, mediante motione morali de se indifferenti, & objecti excitatione, seu propositione.

Sed contra primò: Augustinus dicit Deum intus in corde hominis operari, id est in voluntate: Sed propositio objecti, seu motio moralis, intus in voluntate non fit, sed ab intel lectu, qui est extra voluntatem: Ergo Augustinus non loquitur de motione morali.

Secundò: Idem S. Doctor de Gratia & libero Arbitrio cap. 16. dicit quod Deum facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntari. Sed motio moralis non præbet vires efficacissimas voluntati, cum eam tantum extrinsecè, & objectivè alliciat & invitet: Ergo de ea August. non agit.

20. Confirmatur: idem S. Doctor loco supra relato de Corrupt & Gratia, docet mutationem cordis in homine fieri in vi potestatis infinitæ Dei, qui sine dubio (inquit) habet inclinandum cordium omnipotentissimam potestatem. Atqui sola excitatio moralis, cum imitatur propositioni objecti finiti, omnipotentissimam potestatem non habet, sed est finitæ virtutis & allicientia, ut constat: Ergo idem quod prius.

21. Confirmatur ampliùs: Idem Augustinus libro 2. contra duas Epist. Pelag cap. 20. loquens de mutatione Regis Assueri, dicit quod Deus cor Regis occultissimè & efficacissimè potestate convertit, & transulit ab indignatione ad lenitatem &c. Quæ verba ita emphatica, procul dubio, motionem plusquam moralem designant.

Adde etiam quod Pelagius hanc moralem motionem, mediâ illustratione & propositione objecti, non negavit, saltem in tertio statu suæ hæresis; ut constat ex verbis ipsius Pelagii, quæ supra retulimus ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 7. & 10. quibus docet Pelagius, quod Deus operatur in nobis velle quod bonum & sanctum est, quatenus nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat: quatenus stupentem suscitatur voluntatem, & suadet omne quod bonum est &c. Et tamen talem illuminationem, suasionem, & excitationem moralem non sufficere, docet Augustinus ibidem: Ergo locis citatis non loquitur solum de Motione morali.

§. IV.

Mens Divi Thomæ aperitur.

DARI in Deo circa nostros actus liberos, decreta ex se, & ex natura sua efficacia, mens est ac sententia D. Thomæ certa & indubitata, ut ex pluribus ejus doctrinæ principiis facile colligi potest.

22. In primis enim S. Doctor hic quæst. 19. art. 5. docet quod voluntatis seu volitionis divinæ nulla est assignabilis causa: At si in eo sint decreta indifferentia, & arbitrii humani determinationem expectantia, erit assignabilis aliqua causa volitionis divinæ, nimirum consensus, seu determinatio liberi arbitrii creati, quæ erit causa cui Deus determinatè velit conversionem Petri v. g. & cur determinatè in actus liberos nostræ voluntatis influat: Ergo juxta D. Thomam, non dantur in Deo decreta indifferentia, determinationem voluntatis creatæ expectantia

Secundò, D. Thomas pluribus in locis, contingentiam & libertatem in operando voluntatis creatæ, non reducit in ipsam causam proximam tantum, sed in ipsam causam primam, tanquam in primam radicem, unde oritur in nostris actibus modus libertatis & contingentiæ. Nam s. Perhierm lect. 14. dicit quod voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem eorum existens, veluti causa quedam profundius reatum ens, & omnes ejus differentias: sunt autem differentia in rebus. Et 1. parte quæst. 22. art. 4. ait quod modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis: non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum. Idem docet 6. Metaph lect. 3. infine, his verbis: Ad divinam providentiam pertinet non solum quod faciat hoc ens, sed etiam quod det contingentiam vel necessitatem; unde causatur ut contingat alterius causa subditur solum quod effectus ipsius, quod vero sit necessarium, vel contingentem, dependet ex causa altiori, quæ est causa entis in quantum est ens, à qua ordo necessitatis & contingentie in rebus provenit. Cum hoc autem principio, quod frequenter repetit & inculcat S. Doctor, tanquam præcipuum, ac firmissimum suæ doctrinæ fundamentum, decreta indifferentia & Molinistica, consensus & determinationem voluntatis creatæ supponentia, vel expectantia, non posse coherere, manifestum est. Si enim causa prima habet in se vim causandi libertatem & contingentiam nostrorum actuum, multo magis quam ipsa causa proxima creatæ evidens est quod non debet illam supponere vel expectare à voluntate creatæ, & à consensu futuro, sed illam prævenire, & efficere; cum nulla causa supponat vel expectet suum effectum, sed illum causet & præveniat, saltè prioritate naturæ, ut docent Philosophi, qui idcirco definiunt causam, id ad quod sequitur effectus.

Adde quod, si ex divino decreto, ut à primo principio & prima radice, ordo contingentie & necessitatis in rebus creatis oriatur, & emanet, illud ex se & in se habet vim & principium componendi & servandi libertatem & contingentiam in nostris actibus; quia habet principium & vim eam causandi, ac proinde non potest eam tollere, quamvis prioritate causalitatis & naturæ, consensus & determinationem nostræ voluntatis antecedit: & sic evertitur ac corrumpit præcipuum & ferè unicum Adversariorum fundamentum.

Confirmatur: S. Thomas 1. Ad Annibal. dist. 47. quæst. unica art. 4. dicit quod voluntate Dei non solum res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur prædeterminavit. Quibus verbis decretum indifferens, & expectans determinationem consensus nostri penitus jugulavit. Si enim Deus rebus producendis modum quo producuntur prædeterminavit, etiam prædefinit, & prædeterminavit modum libertatis & contingentie; cum quo nostri actus liberi producuntur; ac proinde illum non supponit, vel expectat a libero arbitrio, ut docent Molinista, sed potius illum efficit & causat, ut assertum Thomista.

Secundum principium doctrinæ D. Thomæ, ex quo etiam sequitur manifesta destructio decretorum indifferentium, est affine præcedenti, &

continetur in infinitis propemodum locis, in quibus S. Doctor, ut conciliet & componat libertatem, & contingentiam nostrorum actuum, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ, recurrit ad efficaciam divinæ voluntatis, decernentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis nostræ in actibus voluntatis creatæ: At negantes decreta ab intrinseco efficacia, & potest in differentia admittentes, non confugiunt ad efficaciam volitionis divinæ, sed ad scientiam mediam, explorantem consensum voluntatis humanæ, ut libertatem nostram, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ componant. Ergo longe à S. Thoma distant. Minor patet, Major verò probatur ex S. Doctore B. Oportet 2. cap. 140. ubi sic habet: Ad efficaciam divinæ voluntatis pertinet, ut non solum fiat quod Deus vult, sed ut hoc modo fiat quo illud fieri vult: nisi autem quædam ferri necessitas, & quædam contingenter, quæ utramque requirunt ad complementum esse universi: ut igitur res utroque modo proveniret, quibusdam adaptat necessariis causis, quibusdam contingentibus. Idem sub iisdem verbis docet hic art. 8. in Corp. ubi inquit: quod cum voluntas divina sit efficiens, non solum sequitur quod fiat ea quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiat quo Deus vult fieri: vult autem Deus quædam fieri necessitas, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi, & ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias quæ desistere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt. Non igitur propterea effectus voluti à Deo eveniunt contingenter, quia causa proxima sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes causas ad eos preparavit. Idem docet quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. quæst. art. 1. ad 3. 12. quæst. 10. art. 4. ad 1. tertio contra Gentes cap. 94. de Verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. 1. art. 4. ad 4.

Respondent Adversarii, D. Thomam locis citatis, libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divinæ voluntatis reducere, non ex eo quod Deus prædefiniat, & causet substantiam, & modum contingentiam, & libertatis in nominis operationibus, ut docent Thomistæ; sed solum ex eo quod aptavit, seu preparavit (id est produxit & creavit) causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

Sed contra primò: S. Doctor clarè seipsum explicat locis citatis, præsertim in 1. ad Annibal. dist. 47. dicens: Voluntate Dei non solum res esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur PRÆDETERMINAVIT: Ergo ex D. Thoma libertas & contingentia rerum reducitur in efficaciam divinæ voluntatis, non solum ex eo quod Deus produxit & creavit causas liberas & contingentes, sed etiam ex eo quod modum libertatis & contingentiam in nostris actibus prædefiniit & prædeterminavit. Quare idem S. Doctor quæst. 23. de Verit. art. 5. voluntas divina est agens fortissimum, unde oportet ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundam speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri: id est necessario vel contingenter, citò vel tardè &c. Et statim subjungit: Et sic non dicitur quod aliqui divinorum effectuum sint contingentes.

Tom. I.

res, solum propter contingentiam causarum secundarum; sed magis propter dispositionem divinæ voluntatis, quæ talem ordinem rebus providet.

Secundò: Ex hac solutione sequitur, quod Deus non attingat, nec causet immediatè libertatem & contingentiam in nostris actibus liberis, sed mediatè tantum & remotè, quatenus scilicet produxit & creavit causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt. Hoc autem esse falsum & erroneum, docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. ubi impugnans sententiam eorum qui dicebant Deum causare in nobis virtutem volendi, non autem facere nos velle, quia hoc putabant lædere libertatem, sic ait: Quibus quidem autoritatibus sacre Scripturæ resistitur evidenter: Dicitur enim Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine: unde non solum virtutem volendi à Deo habemus, sed etiam operationem. Præterea hoc ipsum quod Salomon dicit: Quocumque voluerit, vertet illud: ostendit divinam causalitatem, non solum ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Item Deus non solum dat rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propriè virtute agere, nisi agat in virtute ipsius, ut supra ostensum est: Ergo homo non potest virtute voluntatis sibi datâ uti, nisi in quantum agit in virtute Dei: illud autem in cuius virtute agens agit, est causa non solum virtutis, sed etiam actus; quod in artifice apparet, in cuius virtute agit instrumentum, etiam quod ab hoc artifice propriam formam non accipit, sed solum ab ipso applicatur ad actum: Deus ergo est causa in nobis non solum voluntatis, sed etiam volendi. Quibus verbis S. Thomas apertè docet, Deum non solum causare nostros actus liberos, nec proinde libertatem & contingentiam quæ in illis reperitur, quatenus dedit nobis virtutem volendi, sed quatenus facit nos velle: applicando voluntatem nostram ad actum, sicut instrumentum applicatur ab artifice.

Denique, Verbum *aprire & preparare* causas contingentes, in sensu D. Thomæ, non significat solum eas creare aut producere, ut dicunt Adversarii, sed eas determinare & applicare, ut colligitur non solum ex locis supra relatis, verum etiam ex alio perillustri ejusdem S. Doctoris testimonio. Explicans enim hæc verba Pauli ad Hebr. 13. Deus autem pacis apret vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum &c sic habet: Voluntas humana, cum sit quædam inclinatio rationis, est principium actuum humanorum, sicut gravitas est principium motus gravium deorsum: unde se habet ad actus rationis, sicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus esse ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, apret eum: id est facit illum aptum, & ideo dicit Apostolus: Apret vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: id est faciat vos velle omne bonum, hæc est enim voluntas Dei, scilicet velle quod Deus vult nos velle. Et paucis interjectis: Dupliciter autem homo adaptatur ad bene faciendum: uno modo exteriori operando, & sic unus homo apret alium, persuadendo, vel comminando: Alio verò modo aliquid interiori exhibendo; & sic solus Deus apret voluntatem qui solus potest ipsam immutare: Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Unde dicitur: Faciens in vobis: ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in vobis velle

kkk

velle & perficere. Quibus verbis S. Thomas in primis aperte destruit solutionem & explicationem Adversariorum, ad verbum aptare causas contingentes & necessarias, & exponit genuinum sensum illius, docendo quod significat idem quod determinate, seu applicate. Secundò clarè explicat ea omnia, quæ possunt pertinere ad efficaciam divinorum decretorum, & auxiliorum; & docet quod Deus operatur bonam voluntatem in nobis, non solùm suasionibus & comminationibus, quæ pertinent ad gratiam moraliter excitantem, sed operando aliquid intrinsecum in voluntate creata, quo facit quod illa infallibiliter velit & operetur id quod vult eam velle & operari. Quod etiam disertè declarat 1. parte quæst. 105. art. 4. ubi ait: *Voluntas movetur ab objecto quod est bonum, & ab eo qui creat virtutem volendi.* Et postquam ostendit, quod potest moveri sicut ab objecto à quocumque bono, sed non sufficienter & plenè, nisi à summo bono, subdit de alio modo movendi ex parte virtutis, & non ex objecto: *Virtus volendi à solo Deo causatur: velle autem nihil aliud est, quàm inclinatio in objectum voluntatis, quod est bonum universale. Inclinare autem in bonum universale, est proprium primi moventis, cui proportionatur ultimus finis.* Unde utraque modo proprium est Dei movere voluntatem, sed maxime secundo modo, eam interius inclinandi. Ergo secundùm D. Thomam, modus quo Deus operatur & facit inclinare voluntatem ad actionem voluntariam & liberam, non solùm est per modum objecti attrahentis & allicientis, quæ est motio moralis, sed etiam per modum principii interius operantis & applicantis voluntatem, quæ est motio physica & effectiva, quam docent Thomistæ.

Præter hæc S. Doctoris testimonia, plura sunt alia, ex quibus aperte deducitur efficacia intrinseca divinorum decretorum. Nam quæst. 6. de Malo art. unico ad 3. hæc scribit: *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam voluntatis moventis quæ desicere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non induitur necessitas, sed manet libertas.* Et 1. 2. quæst. 112. art. 3. in Corp. sic ait: *Preparatio ad gratiam, secundùm quod est à Deo movente, habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei desicere non potest. Unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo cuius cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur, secundùm illud Joannis 6. Omnis qui auditur à Patre & didicit, venit ad me. Et quæst. 10. art. 4. ad 3. Dicendum est, inquit, quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur, non tamen est impossibile simpliciter: unde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur. Et 2. 1. quæst. 24. art. 11. in Corp. Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit: unde impossibile est hæc duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Denique quodlibeto 12. art. 3. asserit quod Predestinatio habet certitudinem ex parte voluntatis divine cui non potest aliquid resistere. Quæ omnia, ut patet, verificari non possunt de decreto indifferenti, vel de gratia moraliter tantùm excitante; cum tale decretum, & talis gratia, non moveant voluntatem creatam immutabiliter, nec inducant necessitatem infallibilitatis ad operandum, nec*

fit eis resistere, in sensu composito, conjungendo scilicet cum illa à tualem resistantiam & dissentium, ut tententur Adversarii: Manifestum est igitur, juxta principia doctrinæ D. Thomæ, decreta Dei circa nostros à ctus liberos, esse de se & ab intrinseco efficacia.

ARTICULUS II.

Rationibus theologicis, efficacia divinorum decretorum demonstratur.

VArtis rationibus demonstrant nostri Thomistæ, tum hic, tum in Tractatu de Augustini, divinorum decretorum efficaciam & causalitatem circa actus liberos nostræ voluntatis: hæc præcipuas & clariore expendemus, & articulo sequenti, varia quæ ex decretis indifferentibus sequuntur absurda & inconvenientia declarabimus.

§. I.

Efficacia divinorum decretorum ex orationibus Ecclesie, & promissionibus Dei, demonstratur.

Hæc duo argumenta magni sunt ponderis & momenti, & ab Augustino ac Prospero contra Pelagianos & Semipelagianos sæpè proposita.

Primum quod sumitur ex orationibus Ecclesie, & quod semper apud Augustinum invidium fuit, potest sic breviter proponi. Id quod postulamus à Deo, ex ejus gratia, beneficiòque procedit, non verò ab homine expectatur, vel supponitur. Sed oramus Deum pro nostra voluntatis consensu, determinatione, & mutatione: Ergo talis consensus & determinatio, à decreto divino, & gratia ex illo profluente causatur, nõ verò ab illo supponitur aut expectatur. Major est certa: nemo enim petit ab alio, nisi quod ab illo dandum est, vel efficiendum; unde Augustinus sæpè dicit, quod oratio est clarissima gratia testimonio. Minor autem constat ex variis orationibus Ecclesie, quibus orat Deum, ut nos convertat, cor nostrum immutet, rebelles ad se compellat propitiis voluntates; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur S. Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. Denique in Litaniis de venerabili Sacramento Eucharistie, oramus Deum ut ad frequentem, dignamque eorum participationem nos commovere dignetur.

Quas orationes, non ad hoc fundit Ecclesia, ut solùm Deus non excitet propositione objecti doctrinæ, offeratque ex parte sua concursum indifferenter, quem nos consensu nostro determinemus. Nam Deus offert nobis suum concursum, & excitationem sufficientem, & læpe valde vivacem; & tamen adhuc oramus, ut rebelles nostras voluntates ad se compellat; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Ergo sentit Ecclesia, quod post oblatum concursum indifferenter, in quo nondum relictur determinatio ad consensum bonum; post excitationem externam, & internam, etiam vivacem & vehementem, aliquid restat excludendum à Deo & donandum, quo